

ALPER SEDAT ASLANDAŞ - BASKIN BIÇAKÇI
Popüler Siyasî Deyimler Sözlüğü

ALPER SEDAT ASLANDAŞ 1965'te Bünyan'da doğdu. 1986'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Avukatlık, serbest araştırmacılık ve CHP Meclis Grubu Hukuk Danışmanlığı yaptı. 1991'de "1982 Anayasasında Cumhurbaşkanlığı" adlı (Baskın Bıçakçı ile ortak) çalışmasıyla *Milliyet* gazetesinin Sosyal Bilimler Araştırma Ödülü'nü; 1992'de "Siyasi Gelişmeler ve Demokratikleşme" adlı çalışmasıyla yine *Milliyet*'in Türkiye'nin Sorunları konulu Araştırma Ödülü'nü kazandı.

BASKIN BIÇAKÇI 1964'te Adana'da doğdu. İlk, orta ve liseyi Ankara'da okudu. 1987'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1991'de Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden master derecesi aldı. Aynı yıl, Alper S. Aslandaş'la birlikte yaptığı, "1982 Anayasasında Cumhurbaşkanlığı" başlıklı çalışmasıyla *Milliyet* gazetesi Sosyal Bilimler Ödülü'nü aldı. Serbest avukatlık, muhabirlik, çevirmenlik, düzeltmenlik yaptı. 1993'ten bu yana reklam yazarı olarak çalışıyor.

İletişim Yayınları 329 • Sözlük Dizisi 2
ISBN-13: 978-975-470-510-2
© 1995 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1-5. Baskı 1995-2018, İstanbul
6. Baskı 2021, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç
UYGULAMA Hüsnu Abbas
DÜZELTİ Sait Kızılırmak

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46
CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALPER SEDAT ASLANDAŞ - BASKIN BIÇAKÇI

Popüler Siyasî Deyimler Sözlüğü



İÇİNDEKİLER

Sunuş	11	Balyoz Harekatı.....	37
Adil Düzen	13	Bankerzedeler.....	39
Aferistler	13	Barajlar Kralı.....	40
Ağır Sanayi Hamlesi	14	Başbuğ	41
Ak Devrim.....	15	Batı Kulübü.....	41
Ak Günler.....	15	Bayrak Harekatı.....	42
Akıncılar.....	16	Bebek Davası	42
Aksaçlılar.....	17	Ben Bu Orduyu Yedek Subaylarla da İdare Ederim	42
Alışamadım	17	Besleme Basın	43
Allah Bu Geceyi Bir Daha Göstermesin.....	18	555 K.....	44
Allende-Büllende	19	Beyaz İhtilal.....	45
Allende Gidişi.....	20	Beyaz Tren.....	45
Altı Kasım Partileri.....	20	Beyin Kabinesi.....	45
Altı Ok.....	21	Beyin Takımı.....	46
Altı-Yedi Eylül.....	21	1402'likler	46
Altılar.....	22	Bir Bilen.....	47
6. Filo.....	24	Bir Bölen.....	48
6. Lenin.....	26	Bir Gece Ansızın Gelebilirim	49
68'liler	27	Bir Koyup Üç Almak	49
Alyans Evler.....	28	Bir Oya Bir Bakanlık	49
ANAP Selamı.....	28	Birinci MC.....	49
Ankara Hilton	28	Birlik Beraberlik.....	49
Ankara Kulisleri	29	Bol Elbise.....	50
Antrenör.....	30	Bozkurtlar.....	50
Apo.....	30	Bölücülük.....	50
Ara Rejim	30	Bölünmez Bütünlük	51
Ara Rejim Kara Rejim.....	30	Bu Kış Komünizm Gelecek	51
Asmayalım da Besleyelim mi.....	31	Bursa Nutku.....	51
Aşkale.....	33	Büllende.....	52
Ayşe Tatile Çıksın.....	34	Bütçe Tamam Orduya Selam	53
Azot Fabrikası mı İspat Hakkı mı.....	34	Büyük Koalisyon.....	55
Baba	35	Büyük Taarruz.....	56
Babialı'den de Geçeceğiz	35	Büyük Türkiye	56
Babialı'nın Pravda'sı.....	36	Cemal Aga.....	57
Bahar Havası.....	1	Cephe Başkanı	57
Balkanlar ve Ortadoğu'nun... ..	37	Cephe Hükümeti	57
		Cephe Partileri.....	57
		CHP + Ordu = İktidar	57

Cici Demokrasi.....	57	Gardrop Atatürkçülüğü.....	92
Çankaya.....	59	Geldi İsmet Kesildi Kısmet.....	93
Çankaya Hükümeti.....	59	Go Home.....	93
Çankaya Protokolü.....	60	Göbekçiler.....	95
Çıkar Çevreleri.....	64	Görülmemiş Kalkınma.....	95
Çivileme.....	65	Gözlerimizin İçine Bakın	
Çoban Sülü.....	65	Anlarsınız.....	95
Dağ Türkleri.....	66	Güçbirliği.....	95
Dava (Dava Adamı).....	66	Güldürmeyin Beni.....	97
Davulu Delen Jaguar.....	67	Güleryüzlü Sosyalizm.....	98
Demirkırat.....	67	Güniz Sokak.....	98
Demli Çay.....	68	Gürler Olayı.....	98
Demokrat Parti'nin C Takımı.....	68	Hacıağa.....	99
Devr-i Sabık Yaratmayacağız.....	69	Hal Müdürü.....	99
Devrim Otomobili.....	70	Halk Kumar Oynamıştır.....	100
Devrim Şehidi.....	70	Hanedan.....	100
Devrimciler.....	70	Harbiyeli Aldanmaz.....	101
Dış Mihraklar.....	72	Hassolar-Memolar.....	101
Dinar Bandosusu.....	73	Hayali Mobilya Olayı.....	102
Dokuz Işık.....	73	Hayırda Hayır Vardır.....	104
Dokuz Mart.....	75	Her Mahalleye Bir Milyoner.....	104
9 Subay Olayı.....	76	Hışımlılar.....	105
Dokuzlar.....	77	Hıyanet Şebekeleri.....	106
Dosyalı Muhalefet.....	78	Hileli Seçim.....	106
Dört Ağustos Kararları.....	80	Hizmet Yarışı.....	107
Dört Eğilimi Birleştirmek.....	81	Hoca.....	107
Dörtlü Takrir.....	82	Huzur ve Güven.....	107
Dün Düндür.....	83	Hükümetin Başı.....	108
Düşük-Kuyruk.....	84	Hülle Partisi.....	108
Ebedi Şef.....	86	Hürriyet Misakı.....	108
Edirne'den Ardahan'a.....	86	Hürriyet Şehitleri.....	110
Efendim Çizerler.....	87	İcazetliler.....	112
Ehli Salıp Cephesi.....	87	İhtilal Beyannameleri.....	113
55'ler.....	87	İhtilalin Kudretli Albayı.....	114
Emanetçi.....	88	2000'li Yıllara Taşımak.....	115
Eminsular.....	89	İkinci Cumhuriyet.....	115
Enkaz.....	90	İkinci MC.....	116
Eşkıyanın Bu Gece Ne Yapacağı		226 (226'yı Bulmak).....	117
Belli Olmaz.....	90	İktidarın Uşak Valisi.....	118
Fiyat Ayarlaması.....	91	İlk Hedefler Beyannamesi.....	119
Filipin Demokrasisi.....	91	İnkılap Şehidi.....	119
Fruko.....	91	İsmail Hakkı.....	119
		İspat Hakkı.....	119
		İspatçılar.....	119

İstanbul Komisyonu.....	121	Mamak.....	148
İstanbul Park Otel.....	121	MC.....	149
İş Bankası Grubu.....	121	Mebus Pazarı.....	149
İşte Paşam İstanbul.....	121	Menderes Traktörü.....	150
İzmarit.....	121	Merdivenaltı.....	151
Johnson Mektubu.....	124	MESS Başkanı.....	151
Kadayıfın Altı.....	126	Milli Anlaşma.....	151
Kanlı Pazar.....	127	Milli Deklarasyon.....	151
Kanlı Perşembe.....	129	Milli Görüş.....	153
Kara Cübbeliler.....	129	Milli Husumet Andı.....	154
Kara Ses.....	129	Milli Mutabakat.....	155
Karanlık Güçler.....	130	Milli Şef.....	155
Karaoğlan.....	131	Milliyetçi Cephe Hükümetleri.....	156
Kardeş Kavgası.....	131	Mini Vali.....	158
Karıştır-Barıştır.....	132	Missouri.....	158
Kasketliler.....	133	Mr. Referandum.....	159
KEK Hükümeti.....	134	Morrison Süleyman.....	160
Kendim İçin Bir Şey İstiyorsam		Moskovacılık.....	161
Namerdim.....	134	Motel Hükümeti.....	162
Kerhen Destek.....	134	Muğlalı Olayı.....	163
Kerhen MC.....	134	Muhbir Vatandaş.....	165
Kırat.....	134	Mustafa Kâmil Zorti.....	167
46 Ruhü.....	134	Mutat Zevat.....	167
41'ler.....	135	Mülkiye Cuntası.....	168
47'ler.....	135	Nazar Boncuğu.....	170
Kırşehir.....	135	Netekim.....	170
Kimliği Belirsiz Kişiler.....	135	Okumuşlar Meclisi.....	174
Kimseye Verecek Bir Avuç... ..	136	Onar Komisyonu.....	174
Koca Reis.....	136	15-16 Haziran.....	175
Komandolar.....	137	11'ler.....	177
Komünistler Moskova'ya.....	138	19'lar.....	177
Kontrgerilla.....	138	14'ler.....	177
Konuşan Türkiye.....	139	12 Eylül.....	178
Köpek-Bebek Davaları.....	139	12 Mart.....	179
Kukla Başbakan.....	141	12 Temmuz Beyannamesi.....	179
Kuyruk.....	141	18 Türk Büyüğü.....	180
Kuyudan Adam Çıkarma.....	141	13 Namuslu Adam.....	181
Kuzu Partisi.....	142	17'ler.....	181
Küçük Amerika.....	143	Ortadirek.....	181
Küçük Vali.....	143	Ortanın Göbekçileri.....	182
Kütük Bakanı.....	144	Ortanın Solu.....	182
Kütük Marifetleri.....	144	35'ler.....	184
Lüks Anayasa.....	146	Özalp Olayı.....	185

Papatyalar.....	186	Üç Aliler Mahkemesi.....	221
Plan mı Pilav mı.....	186	Ülkücüler.....	221
Prensler.....	187	Üs Yok Tesis Var.....	223
Psikopat Olayı.....	188	Vatan Cephesi.....	225
Pulliam Davaları.....	189	Vatandaş Türkçe Konuş.....	225
Reform Hükümeti.....	191	Viski.....	225
Reşad-ı Sâni.....	193	Ya Taksim Ya Ölüm.....	227
Ruh ve Felsefe.....	194	Yahya Han Formülü.....	228
Sancar Komisyonu.....	195	Yapıcı Muhalefet.....	229
Sayın Muhbir Vatandaş.....	195	Yasaklılar.....	230
Seçim Hükümeti.....	195	Yassıada Davaları.....	232
864 Rakımlı Tepe.....	196	Yassıada Mahkemesi.....	233
83 Rejimi.....	196	Yaylacılar.....	233
Selanik Dönmesi.....	196	7 Eylül Kararları.....	233
Sine-i Millete Dönmek.....	198	7'ler.....	234
Sofra.....	200	Yeğen.....	235
Sol Amigolar.....	200	Yeğenler- Yiyenler.....	235
SS Kararnameleri.....	201	Yeminliler.....	235
Su Müdürü.....	202	Yeni Bir Dünya Kurulur... ..	236
Sunay Formülü.....	202	Yerli Malı Kullanmalı.....	236
Süper Vali.....	204	Yeter Söz Milletindir.....	237
Şalcı Erim.....	205	70 Sente Muhtaç Olmak.....	238
Şapka.....	205	72'ler.....	239
Şapkayı Alıp Gitmek.....	206	26'lar.....	239
Şehir Eşkıyası.....	206	21 Ekim Protokolü.....	239
Şer Odakları.....	208	21 Mayıs.....	239
Taban.....	209	24 Ocak Kararları.....	240
Tabutluk.....	209	22 Şubat ve 21 Mayıs.....	242
Tahkikat Komisyonu.....	210	28-29 Nisan.....	244
Tak Tak Tak.....	212	27 Mayıs.....	245
Taklitçi İkizler.....	213	Yollar Yürümelele Aşınmaz.....	245
Takunyalılar.....	213	Yorganlılar.....	246
Tırt Osman.....	214	Yuvarlak Masa Toplantıları.....	246
Tonton.....	214	Yüz Gün (Beşyüz Gün).....	246
Türbanlılar.....	214	Yüzellilikler.....	247
Tüyü Bitmemiş Yetim.....	217	141, 142, 163.....	248
Uyarı Mektubu.....	218	147'ler.....	249
Uzaktan Kumandalı Hükümet.....	219	Zehir Hafıye.....	251
		Zincirbozan.....	251
		Zinde Kuvvetler.....	252
		Ziverbey Köşkü.....	253

Desteğini bizden hiç esirgemeyen
Avukat Mustafa Avcı'ya...

İki yıllık yoğun bir çabanın ürünü olan bu sözlüğün hazırlanması sırasında pek çok kişiiden yardım aldık. Bunlar arasında özellikle, katkıları dolayısıyla sözlüğün yalnızca editörü değil, hazırlayanlarından biri olarak kabul ettiğimiz sevgili Tanıl Bora'ya, Yalçın Kuzucu'ya, Bahadır Sina Őener'e, Kemal Can'a, Meliha ve mer Selvi'ye, TBMM Kütüphanesi Müdür Yardımcısı Ali Rıza Cihan'a, mer Laçiner'e, aylar süren arşiiv çalışmamıza hoşgörüyle yaklaşan *Cumhuriyet* gazetesini Ankara bürosu çalışanlarına, Bahar Avcı Warchol'a, Yavuz Sarıalioğlu'na, geniş kütüphanesini ve zengin arşiivini cömertçe aan sayın Levent Erçin'e, Prof. Rifkı Salim Burçak'a, A.. Siyasal Bilgiler Fakültesi araştırma görevlilerinden Filiz ulha'ya, Zeliha Aslıtürk'e, Tuba Asrak Hasdemir'e, sevgili Edi'ye, Barış Bıçakçı'ya teşekkür borçluyuz.

Ve sevgili eşlerimiz Gl ve Őule... Sabır ve hoşgrleriyle hep yanımızdaydılar...

SUNUŞ

Elinizdeki kitap, Cumhuriyet dönemi siyasal hayatımızın ürettiği kendine özgü bir “dil”e, sınırlı bir yaklaşma çabasıdır. Turistler için hazırlanmış “kolay konuşma” kılavuzları bir dili ne kadar kapsayabilirse, bu sözlük de siyasal edebiyatımızı o denli kapsıyor. Tabii, bu sınırlılığın, “işin doğası” ve sözlüğü hazırlayanların yetersizliklerinden çok daha iradi bir nedeni de var: bu sözlükte yer alan deyimleri seçerken gözettiğimiz ölçütler. Bu ölçütleri şöylece sıralamak mümkün:

Her şeyden önce, deyimimin belirli bir siyasal olaya bağlı olarak üretilmiş olmasına dikkat edildi. Bu nedenle, örneğin, halk arasında kullanılan ve kararlı bir siyasal tercihin bulunmadığını, partiler arasındaki program ve ideoloji farklarından çok geçim sıkıntısıyla ilgilenildiğini anlatan “Ekmek Partisi” ya da siyasetçilerin hamasi nutuklarını tiye alan “Vatan-Millet-Sakarya” gibi siyasal içerikli pek çok deyim kapsam dışında tutulmuştur. Gerçi, örneğin “Ekmek Partisi” deyimini de bir siyasal gelişmeye -çok partili hayata- bağlıdır ancak, bu sözlük çerçevesinde bizi ilgilendiren çok daha belirli siyasal olaylardan hareketle üretilen deyimler oldu. Örneğin Cumhuriyet Halk Partisi-Demokrat Parti ilişkilerinin zaman zaman yumuşaması ve duruma “Bahar Havası” denilmesi gibi.

İkinci olarak, deyimim olgusal içeriğinin zengin olmasına, bu deyimden hareketle siyasal hayatımızın herhangi bir ânını, dönemini ya da belirli bir yönünü anlama/anlatma olanlığının bulunmasına dikkat edildi. Pek çok deyimi de böyle bir özelliğinin bulunmadığını ya da görece sınırlı olduğunu düşündüğümüz için dışarıda bıraktık. (Bu kitabın tamamlanmasıyla yayımlanması arasında geçen sürede, genel çerçeveyi biraz deforme eden ama sonuçta okuyucu yararına bir gelişme oldu; ve yayınevini önerisi üzerine, popüler siyasi söylemin demirbaş ifade kalıplarından kimi örnekler de sözlüğe dahil edildi: "Dış mihraklar" ya da "tüyü bitmemiş yetim" gibi... Sayıları yirmiyi bulan bu tür maddelerin tamamı Can Koza-noğlu tarafından yazılmıştır. Kendisine özel olarak teşekkür borçluyuz.)

Dikkate alınan diğer bir ölçüt de deyimim popülerliği oldu. Ne var ki, sanılabileceğinin aksine, bir deyimim gerçekten popüler olup olmadığını saptamak, son derece insani bir engel -algıda seçicilik- yüzünden hiç de kolay olmadı. Deyimleri saptamak amacıyla yardım istediğimiz kişilerin ve bu arada bizlerin hatırladıkları o kadar farklıydı ki... Bu nedenle, popülerliği saptayabilmek için deyimlerin gazete ve konuyla ilgili kitaplarda sıklıkla yer alıp almadığını dikkate aldık. Tabii böylece gazeteci ve yazarların seçimlerini genelleştirmiş olduk, ancak onların zaten bizlerle tarihimiz arasında bulduklarını düşününce...

Sözlüğün bir de zaman sınırı var. Deyimler, 20 Ekim 1991 genel seçimlerinin sonrasına taşmayacak şekilde sınırlandırıldı.

Hemen farkedilebilecek bir eksiklik de sözlüğün, siyasal hayatımızın "merkez"ine odaklanmış olması. Umarız bu çalışma, Sosyalist, İslâmci, Milliyetçi vs. kesimlerin "dil"leri üzerine de bir ilgi çeker ve bu konuda çalışmayı düşünenleri şevkendirir. Bu arada, yerel siyasal deyimleri toplayan sözlükler de ilginç olabilir.

Sonuç olarak, öyle umuyoruz ki, bütün eksikliklerine rağmen, hem bir başvuru kaynağı hem de bir 'popüler tarih' kitabı olarak tasarlanan bu sözlük her iki yönüyle de işlevli olur.

BASKIN BIÇAKÇI